

Datum van
inontvangstneming : 05/11/2025

Zaak C-630/25* [Krywiga]ⁱ

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

25 september 2025

Verwijzende rechter:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Polen)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

25 september 2025

Verzoekende partijen:

JK

AK

Verwerende partij:

Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski S.A.

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Vordering tot nietigverklaring van een kredietovereenkomst die oneerlijke contractuele bedingen bevat en tot terugbetaling van alle bedragen die op grond van de overeenkomst zijn betaald

Voorwerp van de prejudiciële vragen

Uitlegging van het Unierecht, met name van artikel 3, lid 1, artikel 4, lid 2, en artikel 5 van richtlijn 93/13/EEG van de Raad; artikel 267 VWEU

* Procestaal: [Pools].

ⁱ Dit is een fictieve naam, die niet overeenkomt met de werkelijke naam van enige partij in de procedure.

Prejudiciële vragen

Houdt de sluiting tussen een bank en een consument van een hypothecaire kredietovereenkomst met een variabele rentevoet die is gesloten vóór 1 januari 2018 in dat:

1. artikel 4, lid 2, en artikel 5 van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten aldus moeten worden uitgelegd dat de bank gehouden is om de consument te informeren over:

a. de entiteit die is belast met de ontwikkeling van de benchmark die wordt gehanteerd bij de vaststelling van de debetrentevoet;

b. de gedetailleerde regels voor de vaststelling van die benchmark, waaronder met name:

- de bepalingen van het reglement waarin die regels zijn geformuleerd,
- het feit dat de benchmark wordt berekend op basis van verklaringen van een bankconsortium en niet op basis van daadwerkelijk verrichte markttransacties?

2. artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten aldus moet worden uitgelegd dat een contractueel beding moet worden geacht oneerlijk te zijn wanneer het voorziet in de vaststelling van een debetrentevoet op grond van een benchmark die:

a. wordt berekend op basis van verklaringen van een bankconsortium en niet op basis van daadwerkelijk verrichte markttransacties;

b. niet is gedefinieerd in het nationale recht of het Unierecht maar in het interne reglement van een vereniging die is opgericht door banken of bankmedewerkers, zonder dat een overheidsorgaan toezicht uitoefent op de wijze waarop die benchmark wordt ontwikkeld,

c. geen weerspiegeling is van de werkelijke financieringskosten van het krediet?

Toepasselijke bepalingen

Nationaal recht

Ustawa-Kodeks cywilny (wet tot vaststelling van het burgerlijk wetboek) van 23 april 1964 (Dz. U. nr. 16, volgnr. 93, zoals gewijzigd; hierna: „k.c.”): artikel 385¹, leden 1 en 2, en artikel 385².

Ustawa-Prawo bankowe (wet op het bankwezen) van 29 augustus 1997 (Dz. U. nr. 140, volgnr. 939, zoals gewijzigd): artikel 69, leden 1 en 2, in de versie die van kracht was op de datum van sluiting van de kredietovereenkomst.

Unierecht

Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB 1993, L 95, blz. 29; hierna: „richtlijn 93/13”):

Aangehaalde rechtspraak

Nationale rechtspraak

Uitspraak van de Sąd Okręgowy w Suwałkach (rechter in eerste of tweede aanleg Suwałki, Polen) van 22 januari 2025, I C 332/24; uitspraak van de Sąd Okręgowy w Warszawie (rechter in eerste of tweede aanleg Warschau, Polen) van 23 oktober 2023, XXV C 192/23.

Unierechtspraak

Arresten van 3 maart 2020, [REDACTED] C-125/18, EU:C:2020:138, 13 juli 2023, Banco Santander (Verwijzing naar een officiële index), C-265/22, EU:C:2023:578 en 12 december 2024, Kutxabank, C-300/23, EU:C:2024:1026; conclusie van advocaat-generaal [L. Medina van] 11 september 2025, PKO BP, C-471/24, EU:C:2025:705, alsook de beschikkingen van 17 november 2021, [REDACTED] C-655/20, EU:C:2021:943, 17 november 2021, Unión de Créditos Inmobiliarios, C-79/21, EU:C:2021:945 en 17 februari 2023, AW en PN/CaixaBank, C-254/22, EU:C:2023:134.

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure

- 1 In 2007 hebben verzoekers een hypothecaire kredietovereenkomst ten bedrage van 399 431,73 Poolse zloty (PLN) gesloten. Het verstrekte krediet moest in annuïtaire termijnen worden afgelost in PLN. In hun kredietaanvraag hebben verzoekers verklaard te zijn geïnformeerd over het risico van een wijziging van de rentevoeten, namelijk van de stijging van de rente in het geval van een wijziging van de gehanteerde benchmark en van de daarmee samenhangende stijging van de verschuldigde aflossingstermijnen. Zij hebben tevens aangegeven ervan in kennis te zijn gesteld dat zij dat risico zelf dragen. In de overeenkomst is de WIBOR-benchmark gedefinieerd als het tarief dat op de informatiewebsite van Reuters wordt gepubliceerd om 11.00 uur op de tweede dag voorafgaand aan de begindatum van het eerste en de daaropvolgende tijdvakken van drie maanden waarin toepassing wordt gegeven aan het referentietarief, dat volgens de wiskundige regels wordt afgerond op vier decimalen; referentietarief - driemaands

WIBOR voor interbancaire deposito's, ook bekend als WIBOR 3M. Volgens de overeenkomst brengt de bank jaarlijks kredietrente tegen een variabele rentevoet in rekening. Het bedrag daarvan wordt vastgesteld op de begindatum van het eerste en de daaropvolgende tijdvakken van drie maanden waarin toepassing wordt gegeven aan het referentietarief. Deze rentevoet is de som van de toegepaste benchmark en de door de bank gehanteerde vaste marge. Wijzigingen van het referentietarief vinden plaats op de datum waarop de maandelijkse krediettermijnen en de daarover verschuldigde rente opeisbaar worden. Gedurende de gehele looptijd van het krediet kan de kredietnemer uiterlijk 7 dagen voor het einde van een tijdvak waarin het referentietarief van toepassing is bij opdracht verzoeken om wijziging van de gehanteerde tariefsoort. Ten tijde van de sluiting van de overeenkomst bedroeg de WIBOR 4,20 % en werd een marge van 0,89 procentpunt gehanteerd.

- 2 In 2008 hebben partijen de kredietovereenkomst uitgebreid met een bijlage erbij. Op grond van deze bijlage is over een tijdvak van 300 maanden en volgens het op de datum van opstelling van de overeenkomst geldende referentietarief van 2,7325 % en de door verweerster gehanteerde vaste marge van 1,63 procentpunt een krediet ten bedrage van 188 856,61 Zwitserse frank (CHF) aan verzoekers verstrekt. Verzoekers zijn ervan in kennis gesteld dat zij het renterisico zelf dragen en dat zij in dat verband rekening moeten houden met de mogelijke verhoging van de aflossingstermijnen als gevolg van een stijging van het referentietarief, dat volgens de overeenkomst bestaat in de voor in CHF luidende kredieten gehanteerde driemaands LIBOR voor de CHF voor interbancaire deposito's (LIBOR 3M). Het eerste tijdvak waarin dit referentietarief wordt toegepast eindigt op de datum die voorafgaat aan de laatste dag waarop het krediet en de rente opeisbaar zijn, voorafgaand aan het verstrijken van het eerste tijdvak van drie maanden waarin het tarief van toepassing is. De daaropvolgende tijdvakken van drie maanden eindigen op de dag die voorafgaat aan de dag waarvan de datum overeenkomt met die waarop het vorige toepassingstijdvak is ingegaan. Wijzigingen van het referentietarief vinden plaats op de datum waarop de maandelijkse aflossingstermijnen en de verschuldigde rente opeisbaar worden. De bank berekent de verschuldigde rente op maandbasis, namelijk over het bedrag van de betreffende kredietschuld en onder toepassing van de in dat tijdvak geldende variabele rentevoet voor het krediet, te rekenen vanaf de datum die volgt op de dag waarop het krediet of de eerste tranche ervan is uitgekeerd, tot op de datum waarop het krediet is afgelost. De bank stelt de kredietnemer schriftelijk in kennis van elke wijziging van het bedrag van de verschuldigde rente en vermeldt in dat verband ook de datum met ingang waarvan de wijziging van kracht wordt.
- 3 Bij een op 22 november 2022 ingediend verzoekschrift hebben verzoekers verzocht om de kredietovereenkomst en de bijlage erbij nietig te verklaren en verweerster te veroordelen tot terugbetaling van alle bedragen die zij op grond van de overeenkomst aan de bank hebben betaald. In haar verweerschrift heeft verweerster geconcludeerd tot afwijzing van de vordering.

Voornaamste argumenten van partijen in het hoofdgeding

- 4 Tot staving van hun vorderingen hebben verzoekers aangevoerd dat de kredietovereenkomst en de bijlage erbij zijn gebaseerd op contractuele bedingen waarin wordt verwezen naar de WIBOR en de LIBOR. Verzoekers zijn van mening dat deze bedingen oneerlijk zijn, dat de overeenkomst en de bijlage erbij niet kunnen worden uitgevoerd en dat deze derhalve nietig zijn. Verweerster heeft aangevoerd dat de overeenkomst en de bijlage erbij geldig zijn en geen oneerlijke bedingen bevatten.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 5 Het Hof heeft zich reeds herhaaldelijk uitgesproken over contractuele bedingen waarin wordt verwezen naar de IRPH-benchmark [(Índice de Referencia de Préstamos Hipotecarios)]. Anders dan de LIBOR (*London Interbank Offered Rate*) en de WIBOR (*Warsaw Interbank Offered Rate*) is deze in het Spaanse recht gedefinieerd als het gemiddelde van de rentevoeten van de door financiële instellingen verstrekte kredieten.
- 6 De LIBOR is geformaliseerd in 1986, toen de British Bankers Association, een vereniging van honderden banken uit tientallen landen, is begonnen met de notering ervan via financieel agentschap Thompson Reuters, dat van de grootste banken in het Verenigd Koninkrijk die werkten met een vast ochtendtijdstip noteringen inzamelde, waarna het gemiddelde van deze noteringen werd berekend en voor het publiek toegankelijk werd gemaakt. De noteringen gaven een indicatie van de prijs waartegen de banken bereid waren om gedurende een bepaald tijdvak zonder zekerheid geld aan elkaar te lenen in een bepaalde valuta. De berekenende agent was Thomson Reuters, die de noteringen rangschikte van de hoogste tot en met de laagste, waarna 25 % van de hoogste en 25 % de laagste waarden werd afgewezen en op grond van de resterende 50 % een rekenkundig gemiddelde werd berekend. Uiteindelijk had de LIBOR betrekking op 10 valuta's, waaronder de EUR, ook al werd voor die laatste valuta het op de methodologische aannamen van de LIBOR berustende EURIBOR-tarief in ruimere mate toegepast dan de LIBOR EUR. De wijze waarop de EURIBOR wordt vastgesteld is geregeld in een gedragscode (code of conduct) waaraan de deelnemende banken en de bevoegde bestuursorganisatie gebonden zijn, en er is een stuurgroep opgericht om te beoordelen of het gedrag van de betrokken banken in overeenstemming is met de gedragscode en om de methode voor de berekening van het tarief vast te stellen, om aan te geven onder welke criteria banken worden geselecteerd om deel van het EURIBOR-panel uit te maken en om hen uit te nodigen om in dat verband de nodige noteringen te verrichten. De EURIBOR werd alleen berekend voor ongedekte interbancaire deposito's in EUR. Hij werd gedefinieerd als de rentevoet waartegen een tot de grootste banken (prime banks) behorende bank uit de landen van de Europese Unie en de Europese Vrijhandelsassociatie bereid is om aan een andere in deze ruimte vooropstaande bank een ongedekt internationaal deposito in EUR aan te bieden. Het EURIBOR-tarief werd berekend als het rekenkundige

gemiddelde van de aangeboden en aan de berekenende agent meegedeelde deposito's over de verschillende tijdvakken, waarbij de agent in elk geval 15 % van de hoogste en 15 % van de laagste tarieven afwees.

- 7 De economische crisis van 2008 heeft het wederzijdse vertrouwen tussen de banken verzwakt, wat ertoe heeft geleid dat op de interbancaire markt veel minder transacties worden verricht. Bovendien is gebleken dat de op deze markt gehanteerde tarieven gevoelig kunnen zijn voor manipulatie en dat de mondiale banken zich daadwerkelijk schuldig hebben gemaakt aan fraude. De gevoeligheid voor manipulatie vloeide voort uit de kern van het mechanisme voor de berekening van deze referentietarieven, die werden berekend als het rekenkundige gemiddelde van in een bepaald tijdvak doorgegeven noteringen, zodat de inputgegevens niet meer waren dan verklaringen zonder verband met daadwerkelijk verrichte transacties. Daardoor konden sommige banken bijkomende winsten op LIBOR- of EURIBOR-derivaten genereren. Het mechanisme voor de manipulatie van de EURIBOR (of de LIBOR) kan gemakkelijk worden geïllustreerd aan de hand van het illustratieve voorbeeld¹ waarin de berekenende agent ten aanzien van een panel van 15 banken de twee hoogste noteringen buiten beschouwing laat. Indien de drie hoogste noteringen (A, B en C) in het kader van een concurrerende omgeving de relatie $A > B > C$ vormen, wordt bij de berekening van de EURIBOR alleen de notering van bank C gehanteerd. Echter, indien bank C opzettelijk een hoog tarief opgeeft dat afwijkt van de op die datum bestaande marktsituatie en $C > A > B$, blijft de notering van C uiteraard achterwege, en wordt de notering van B, die eerder zou zijn uitgesloten, alsnog in aanmerking genomen. Derhalve kan bank C ervoor zorgen dat de EURIBOR op een hoger niveau komt te liggen, waaruit volgt dat de manipulatie van de IBOR-tarieven mogelijkwijs voortvloeit uit de tussenkomst van slechts één bank en dat de voornaamste factor die aan de manipulatie van de benchmarks heeft bijgedragen erin bestond dat deze uitsluitend waren gebaseerd op verklaringen van banken. Aangezien dergelijke tarieven declaratoir van aard zijn, is het niet moeilijk om ervoor te zorgen dat een dergelijk tarief op een ongeschikt niveau komt te liggen. Een tariefverschuiving levert alleen kosten op wanneer een benchmark op daadwerkelijk verrichte transacties berust. Bovendien is het mogelijk dat binnen de beperkte kring van banken die tarieven voor de vaststelling (hierna ook: „fixing”) van een benchmark aanleveren sprake is van een heimelijke verstandhouding over het niveau ervan. Een dergelijke collusie kan heel eenvoudig tot stand worden gebracht wanneer de noteringen slechts berusten op bancaire verklaringen. Voorts heeft het feit dat benchmarks worden toegepast op enorme instrumentenportfolio's tot gevolg dat de mogelijke voordelen van een wijziging van de waarde van de indexcijfers, al was het een uiterst geringe, een belangrijke prikkel vormen om deze handelwijze in stand te houden.

¹ Zie Michał Kruszka, EURIBOR jako kluczowy wskaźnik referencyjny europejskiego rynku finansowego (de EURIBOR als wezenlijke benchmark van de Europese financiële markt), „Unia Europejska” 2017, nr. 5, blz. 27.

- 8 De tweede factor die heeft bijgedragen aan de manipulatie van de benchmarks was het aanzienlijke verschil tussen de omvang van de basismarkt en die van de referentiemarkt. Zoals aangegeven door Piotr Mielus² „[is] de analyse van het belang van benchmarks op de financiële markt [...] in hoge mate afhankelijk van de vaststelling van de omvang van de basismarkt waarop een dergelijke benchmark is gebaseerd en die van de referentiemarkt waarop benchmarks van invloed zijn. De basismarkt is de instrumentenmarkt op basis waarvan de bij de *fixing* betrokken banken (hierna: „vaststellers”) de waarde van een benchmark bepalen. In het geval van valutafixing is de basismarkt de interbancaire valutamarkt, terwijl geldmarktbenchmarks middels *fixing* worden vastgesteld op de interbancaire markt voor ongedekte deposito’s. De referentiemarkt is de markt voor instrumenten waarvan de waarde wordt vastgesteld op basis van een benchmark. Voor de valutamarkt betreft dit bijvoorbeeld valutaforwards en voor de geldmarkt onder meer kredieten met variabele rentevoeten, variabele obligaties en zogeheten *percentage swaps*. [...] Het betreft [dus] een situatie waarin een geringe basismarkt bepalend is voor een enorme referentiemarkt, waardoor bij de bankenpanels de verleiding ontstaat om het referentietarief te beïnvloeden teneinde het effect [van een dergelijke *fixing*] op hun derivatenportfolio’s te optimaliseren.”
- 9 De reden waarom banken de referentietarieven wilden manipuleren was tweërlei. Ten eerste wilden zij winst maken met het verhandelen van financiële instrumenten op basis van de LIBOR en de EURIBOR. Aangezien zij het niveau van deze benchmarks konden beïnvloeden, konden zij namelijk anticiperen op de prijsoriëntatie van de erop berustende financiële instrumenten en hun voordeel doen bij de aankoop of verkoop daarvan. Ten tweede konden zij invloed uitoefenen op de beoordeling van hun eigen financiële geloofwaardigheid. Een bank kon er namelijk voor zorgen in dat opzicht hoger te worden aangeschreven door bewust tarieven vast te stellen die onder het niveau van de objectieve marktwaarnemingen lagen. Officieel onderzoek naar deze manipulatietechnieken heeft aangetoond dat de LIBOR en de EURIBOR door bankmedewerkers werden overeengekomen in het kader van e-mails, sms-berichten, telefoongesprekken en app-berichten. Dit onrechtmatige gedrag bestreek op zijn minst het tijdvak 2005-2009 en vond vrijwel dagelijks plaats. De aan het licht gebracht manipulatie van de LIBOR- en EURIBOR-tarieven heeft ertoe geleid dat tegen de personen en instellingen die voor deze praktijken verantwoordelijk waren strafrechtelijke en bestuurlijke procedures zijn ingeleid. Het neveneffect van het verdwijnen van het belang van de transactie op de interbancaire markt was dat geldmarktbenchmarks niet langer de financieringskosten van de banksector weerspiegelden en dat de waarde ervan, als objectieve factor voor het verdisconteren van toekomstige geldstromen, verloren ging.

² Zie Piotr Mielus, Dylematy reformy indeksów rynku finansowego (Dilemma’s bij de hervorming van de op de financiële markt gehanteerde benchmarks), Gospodarka Narodowa nr. 284, 1986/2027, juli–augustus 2016, blz. 96-97.

- 10 Gelet op de mogelijke bedreiging voor de stabiliteit van het financiële stelsel moesten voorstellen worden gedaan om een dergelijke manipulatie in de toekomst te voorkomen. In 2013 heeft de IOSCO (International Organization of Securities Commissions) een aanbeveling gepubliceerd met betrekking tot alle referentietarieven, met name die welke dienen als benchmark voor rentevoeten. De aanbeveling had betrekking op kwesties in verband met het beheer van de benchmark, de kwaliteit ervan, de methode voor de vaststelling ervan en de verantwoordelijkheid van de benchmarkbeheerder. In het kader van het Unierecht is werk gemaakt van de vaststelling van verordening 2016/1011, waarin in het kader van overweging 1 ervan wordt gewezen op „ernstige gevallen van manipulatie van rentevoetbenchmarks, zoals [de] Libor en [de] Euribor”.
- 11 Dit alles heeft geleid tot een hervorming van zowel de LIBOR als de EURIBOR. Het beheer van de LIBOR is op 1 februari 2014 overgenomen door de ICE (Intercontinental Exchange). Op 30 september 2024 is de publicatie van het laatste LIBOR-tarief gestaakt. De EURIBOR is aldus opgezet dat de deelnemende panelbanken zijn uitgegaan van de financieringskosten van een bank met een maximale kredietwaardigheid en een maximale liquiditeitsconditie (*prime bank*). Uitgegaan is derhalve van de fictie dat alle betrokken panelbanken *prime banks* zijn en dat zij hun bod telkens uitbrengen ten aanzien van andere *prime banks*. Wanneer een bank in dit scenario een bod uitbrengt, wordt bijgevolg geen rekening gehouden met het mogelijke kredietrisico van de bank waar het geld in bewaring wordt gegeven, wat betekent dat de EURIBOR niet de reële marktrente weerspiegelt maar de hypothetische rentevoet die zou worden betaald door een *prime bank*. Naar aanleiding van deze hervorming is werk gemaakt van de vaststelling van een nieuwe methode voor de berekening van de EURIBOR, die sinds 2024 wordt vastgesteld op grond van gegevens die trapsgewijs en in twee stappen worden aangeleverd. In een eerste stap wordt alleen rekening gehouden met in aanmerking komende transacties op de ongedekte EUR-geldmarkt. Indien het aantal transacties op deze markt ontoereikend is, wordt het tarief berekend in het kader van een tweede stap, die drie berekeningsmethoden omvat.
- 12 De WIBOR, die wordt toegepast sinds 1993, werd beheerd door de Stowarzyszenie Rynków Finansowych ACI Polska, die bestond uit personen die professioneel actief waren op de financiële markt en die in dienst waren bij banken en financiële instellingen. De berekening van het tarief werd verricht door Thomson Reuters, die de WIBOR vaststelde op grond van gegevens die werden aangeleverd door de betrokken panelbanken. De wijze waarop de WIBOR werd vastgesteld was het voorwerp van het door deze vereniging opgestelde reglement voor de vaststelling van de WIBOR- en WIBID-referentietarieven. In het tijdvak van 1 februari 2004 tot en met 30 juni 2013 was een reglement van kracht waarin werd bepaald dat een dergelijke *fixing* werd verricht om de WIBOR- en WIBID-tarieven voor in PLN luidende deposito's op de Poolse interbancaire markt naar behoren te kunnen vaststellen. In overeenstemming met de op de Poolse geldmarkt gehanteerde renteconventie worden de door de vaststellers aangeleverde tarieven voor in PLN luidende deposito's en de WIBOR- en WIBID-referentietarieven vermeld tot op twee decimalen. Op de datum van de

vaststelling (*fixing*) diende elke vaststeller de gemachtigde uiterlijk om 11:00 uur 's ochtends in kennis te stellen van één tarief waartegen hij bereid was om op die dag, in de loop van het eerste kwartier nadat de WIBOR en de WIBID door de gemachtigde werden gepubliceerd, voor alle in het reglement vastgestelde tijdvakken een in PLN luidend deposito aan een andere vaststeller te verstrekken (*offer rate*) en een dergelijk deposito van een andere vaststeller in ontvangst te nemen (*bid rate*). Het verschil tussen de door elke vaststeller aangeleverde *offer rate* en *bid rate* voor een bepaald tijdvak, de zogeheten *spread*, mocht niet groter zijn dan 0,3 %. Voor tijdvakken van een week tot een jaar was dat 0,2 %.

- 13 De WIBOR en de WIBID voor een deposito met een bepaalde looptijd werden door de gemachtigde berekend als het rekenkundige gemiddelde van de tarieven die door de vaststellers op de betreffende datum werden aangeleverd, na afwijzing van: a) de twee laagste en de twee hoogste noteringen, indien er minstens 8 tarieven werden aangeleverd en b) de laagste en de hoogste notering, indien er minder dan 8 tarieven werden aangeleverd. De op die datum voor *fixing*-doeleinden vastgestelde tarieven werden diezelfde dag, binnen de eerste vijf minuten na de vaststelling, openbaar gemaakt bij Reuters.
- 14 Een vaststeller was gehouden om ervoor te zorgen dat zijn telefoongesprekken of verbindingen op het Reuters-dealingplatform aldus in hun werk gingen dat [a)] de andere vaststellers via zijn telefoonnummers contact met hem konden opnemen en b) depositotransacties met een andere vaststeller konden worden verricht binnen de eerste 15 minuten nadat de WIBOR en de WIBID door de gemachtigde werden gepubliceerd. Elke vaststeller diende binnen die eerste 15 minuten te antwoorden op een via zijn telefoonnummers ingediend verzoek van een andere vaststeller en hem de tarieven mee te delen waartegen hij bereid was om hem een in PLN luidend deposito te verstrekken en om een in PLN luidend deposito in ontvangst te nemen. Deze tarieven mochten niet minder voordelig zijn dan die welke hij op die datum zelf voor *fixing*doeleinden had aangeleverd. In bepaalde gevallen waren de vaststellers van deze verplichting vrijgesteld, bijvoorbeeld in het geval van de overschrijding van hun eigen limiet voor in PLN luidende deposito's die aan een verzoekende vaststeller konden worden toegekend. Gedurende de eerste 15 minuten nadat de gemachtigde de WIBOR en de WIBID had gepubliceerd kon elke vaststeller op grond van de notering van elke andere vaststeller maximaal twee transacties over twee zelfgekozen tijdvakken verrichten.
- 15 De WIBOR wordt toegepast in het kader van hypothecaire kredietovereenkomsten, alsook in consumentenkrediet-, factoring-, lease-, renteswap- en optieovereenkomsten. Sinds 2017 wordt de WIBOR beheerd door GPW Benchmark S.A. Op 22 maart 2019 is de WIBOR opgenomen op de lijst van essentiële benchmarks die worden toegepast op de financiële markten. Op 29 november 2019 heeft de Europese Autoriteit voor effecten en markten (ESMA) GPW Benchmark S.A. opgenomen in het register van benchmarkbeheerders. Op 16 december 2020 heeft de Poolse financiële toezichthouder, de Komisja Nadzoru Finansowego, aan GPW Benchmark S.A. een vergunning verleend om activiteiten

als beheerder van rentevoetbenchmarks, waaronder essentiële benchmarks, uit te oefenen.

- 16 In het vierde kwartaal van 2011 zijn de genoteerde WIBOR 3M-referentietarieven waartegen de banken bereid waren om transacties te verrichten met 0,23 procentpunt gestegen, terwijl de rentetarieven van de Narodowy Bank Polski (nationale bank van Polen; hierna: „NBP”) ongewijzigd zijn gebleven. Toen dit verschijnsel door de NBP is onderzocht, is aangetoond dat vier banken ertoe hebben bijgedragen dat de genoteerde WIBOR 3M-tarieven in aanzienlijke mate zijn gestegen, namelijk tot boven een niveau dat niet meer kan worden geacht voort te vloeien uit de algehele volatiliteit van tarieven op de bankenmarkt. In 2013 heeft de Komisja Nadzoru Finansowego vastgesteld dat de meest voorkomende onregelmatigheden die tijdens de in 2013 verrichte controles bij de banken op het gebied van het marktrisicobeheer aan het licht zijn gekomen de volgende zijn: „Bij het vaststellen en aanleveren van referentietarieven voor de vaststelling van de WIBOR en de WIBID: het ontbreken of slecht uitvoeren van *backtesting*, het ontbreken van een cyclische interne audit ten aanzien van de notering van de referentietarieven, het niet volstaan van de reikwijdte van de beheersinformatie en van de frequentie waarmee deze wordt aangeleverd, het ontbreken van een omschrijving van de rol en de verantwoordelijkheden van de verschillende bij het proces betrokken personen, het ontbreken van een interne controle of het niet doeltreffend zijn daarvan en het ontbreken van volmachten voor dealers met betrekking tot de bevoegdheid om tarieven voor de WIBOR en de WIBID vast te stellen en aan te leveren.” In het activiteitenverslag 2015 van de Najwyższa Izba Kontroli (hoogste kamer van toezicht, Polen; hierna: „NIK”) is vastgesteld dat „in Polen tot op heden geen enkele vorm van toezicht is ontwikkeld ten aanzien van de vaststelling van de WIBOR en de WIBID (de jaarlijkse rentevoet die door de banken wordt betaald voor geld dat door andere banken in bewaring wordt gegeven)[”].
- 17 Het ontbreken van toezicht houdt het risico in dat tarieven worden gemanipuleerd. In de jaren 2020-2022 zijn fouten gemaakt bij het aanleveren van noteringen voor de vaststelling (*fixing*) van de WIBOR en varieerde de gemiddelde afwijking in de verschillende kwartalen van -1,3 basispunt (0,013 %) tot 1,2 basispunt (0,012 %). In 2022 heeft de NIK onder nr. I/22/002/KBF een controle uitgevoerd met als titel „Implementatie van de bepalingen van verordening (EU) 2016/1011 van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2016 op het gebied van de vaststelling van rentevoetbenchmarks”. Bij GPW Benchmark S.A. kon deze controle evenwel niet worden uitgevoerd omdat de bevoegde controleurs de vereiste toegang is geweigerd op grond van het betoog dat de onderneming niet onderhevig is aan controle door de NIK. Tot dusver heeft GPW Benchmark S.A. de Urząd Komisji Nadzoru Finansowego (autoriteit voor financiële toezicht, Polen) niet in kennis gesteld van verdachte inputgegevens, en uit het toezicht van deze autoriteit is niet gebleken dat de WIBOR is gemanipuleerd. Anders dan in het geval van de LIBOR zijn tot dusver geen pogingen tot manipulatie van de WIBOR vastgesteld, ook niet in het tijdvak voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Unieregelgeving.

- 18 In de literatuur wordt vermeld dat „hoewel de WIBOR door zijn structuur minder gevoelig is voor manipulatie dan de LIBOR en de EURIBOR, de publicatie ervan berust op verklaringen van panelbanken en niet op daadwerkelijke transacties. Wanneer deze index zou worden gebaseerd op daadwerkelijke transacties en de transactiebasis zou worden uitgebreid met niet-bancaire transacties, zou deze een betere weerspiegeling van de werkelijke financieringskosten in de sector vormen.” „Economen merken op dat de geldmarkten sinds het derde kwartaal van 2008 worden gekenmerkt door het nieuwe verschijnsel dat de prijs van het geld op de interbancaire markt komt los te staan van zowel de referentierentevoet van de NBP als de werkelijke marktkosten die door de banken moeten worden gedragen om geld aan te trekken. Bijgevolg kan het kredietrisico vanuit economisch oogpunt bezwaarlijk worden ingeschat op grond van de WIBOR 3M of de WIBOR 6M. Aangevoerd wordt namelijk dat de WIBOR-referentietarieven voor deposito's die geen *overnight deposits* zijn, en met name de WIBOR 3M en WIBOR 6M, niet kunnen worden geacht objectieve maatstaven voor de geldprijs op de interbancaire markt te zijn.”³
- 19 Wat betreft het **eerste deel van de gestelde [vragen]** zij opgemerkt dat in de punten 49, 50 en 60 van de conclusie van advocaat-generaal L. Medina van 11 september 2025, PKO BP, C-471/24, EU:C:2025:705 staat te lezen dat „verordening 2016/1011 [...] rekening [houdt] met de ongelijke onderhandelingsmogelijkheden van consumenten ten opzichte van kredietgevers en het gebruik van standaardvoorwaarden in hypotheek- en consumentenkredietovereenkomsten die naar een benchmark verwijzen. In overweging 71 van verordening 2016/1011 wordt erop gewezen dat consumenten in dergelijke situaties slechts een beperkte keuze kunnen hebben wat de gebruikte benchmark betreft. Om de positie van consumenten en die van kredietgevers in evenwicht te brengen, moet er volgens de Uniewetgever voor worden gezorgd dat de kredietgevers ten minste adequate informatie aan consumenten verstrekken. Daartoe zijn richtlijn 2008/48/EG en richtlijn 2014/17/EU dienovereenkomstig gewijzigd bij de artikelen 56 en 57 van verordening 2016/1011. Meer bepaald voegt verordening 2016/1011 nieuwe informatie toe [nieuw artikel 13, lid 1, onder e bis), van richtlijn 2014/17] die aan consumenten moet worden verstrekt voordat een hypothecaire kredietovereenkomst met gebruikmaking van een benchmark wordt gesloten. De algemene informatie die kredietgevers bij het sluiten van dergelijke overeenkomsten verstrekken, moet „de naam van de benchmark en de beheerder daarvan, alsmede de mogelijke gevolgen voor de consument” bevatten. [...] Hieruit volgt dat op de tweede prejudiciële vraag moet worden geantwoord dat artikel 4, lid 2, van richtlijn 93/13 aldus moet worden uitgelegd dat op grond daarvan kan worden beoordeeld of een beding in een tussen een consument en een kredietverstrekker gesloten hypothecaire kredietovereenkomst dat voorziet in de toepassing op die overeenkomst van een op de WIBOR 6M gebaseerde variabele rentevoet, oneerlijk is, indien dat beding niet duidelijk en begrijpelijk is

³ Zie Dawid Rogoziński, *Klauzula oparta na WIBOR a unieważnienie umowy kredytu (WIBOR-clausule en nietigverklaring van een kredietovereenkomst)*, WKP 2023, hoofdstuk 3, deel 3.

geformuleerd (vereiste van transparantie). Om aan dit vereiste te voldoen, moet de kredietverstrekker de consument voldoende precies en nauwkeurig informeren over de naam van de gebruikte benchmark en die van de beheerder ervan, alsmede over de mogelijke gevolgen voor de consument van het gebruik van die benchmark, zodat hij met name de totale kosten van zijn lening kan ramen. De wijze waarop de informatie direct of indirect door de kredietgever wordt verstrekt, moet zodanig zijn dat deze informatie de onderliggende methodologie en de belangrijkste elementen die tot schommelingen van de rentevoet leiden, volledig weergeeft en geen vertekend beeld geeft van het type benchmark.”

- 20 De verplichting om „de namen van de benchmarks en de beheerders daarvan, alsmede de mogelijke gevolgen voor de consument” te vermelden vloeit uitdrukkelijk voort uit artikel 13, lid 1, onder e) bis, van richtlijn [2014/17], zoals gewijzigd bij artikel 58 van verordening 2016/1011. De aldus geformuleerde bepaling is van kracht sinds 1 januari 2018, was derhalve ook van kracht op de datum van sluiting van de in zaak C-471/24 aan de orde zijnde overeenkomst, maar was niet van kracht op de datum van sluiting van de overeenkomst en de vaststelling van de bijlage daarbij in de onderhavige zaak, namelijk in 2007 en 2008. De verwijzende rechter wenst van het Hof te vernemen of de bank gehouden was om ten aanzien van overeenkomsten die vóór 1 januari 2018 zijn gesloten aan de consument kenbaar te maken wie de benchmarkbeheerder was.
- 21 De verwijzende rechter wenst te vernemen hoe de bank de consument concreet moet informeren over de mogelijke gevolgen van het gebruik van een benchmark. Het Hof heeft met name vastgesteld dat „richtlijn 93/13, en met name artikel 4, lid 2, en artikel 5 ervan, aldus moet worden uitgelegd dat een contractueel beding waarin in het kader van een hypotheekovereenkomst een variabele rentevoet wordt vastgesteld, om te voldoen aan het vereiste van transparantie van dat beding, niet alleen formeel en grammaticaal begrijpelijk moet zijn, maar tevens een normaal geïnformeerde en redelijk omzichtige en oplettende gemiddelde consument in staat moet stellen om de concrete werking van de berekeningswijze van die rentevoet te begrijpen en om op basis van duidelijke en begrijpelijke criteria de – mogelijk aanzienlijke – economische gevolgen van een dergelijk beding voor zijn financiële verplichtingen in te schatten”⁴. De rechter wenst te vernemen of de informatie die aan de consument moet worden verstrekt in het geval van een contractueel beding waarin wordt verwezen naar een IBOR-benchmark zodat hij „in staat wordt gesteld om de concrete werking van de berekeningswijze van die rentevoet te begrijpen” erin moet bestaan dat hij ervan in kennis wordt gesteld dat deze benchmark wordt vastgesteld op basis van verklaringen van banken en niet op basis van daadwerkelijke transacties op de interbancaire markt. In dat verband volgt uit de nationale rechtspraak dat de consument erop moet worden gewezen dat de WIBOR 3M wordt vormgegeven door een particuliere entiteit die bestaat uit vertegenwoordigers van de financiële

⁴ Zie arrest van 3 maart 2020, [REDACTED] C-125/18, EU:C:2020:138, punt 56.

markten en dat deze entiteit niet onder het toezicht van een overheidsinstelling staat.

- 22 Met betrekking tot het **tweede deel van de gestelde [vragen]** wenst de verwijzende rechter te vernemen of de nationale rechter met betrekking tot overeenkomsten die zijn gesloten vóór 1 januari 2018, dat wil zeggen voorafgaand aan de inwerkingtreding van verordening 2016/1011, waarbij een speciaal klachtenafhandelingsmechanisme is ingesteld op grond waarvan klachten kunnen worden ingediend over onder meer de representativiteit van een bepaalde benchmarkvaststelling voor de marktwaaarde (artikel 9, lid 2, onder a), bevoegd is om contractuele bedingen waarin wordt verwezen naar een benchmark te onderzoeken vanuit het oogpunt van de methode voor die vaststelling. Voor het geval dat deze vraag bevestigend wordt beantwoord wenst de verwijzende rechter te vernemen welke concrete criteria door de nationale rechter in het kader van een dergelijk onderzoek in aanmerking moeten worden genomen.
- 23 Herinnerd zij eraan dat in punt 69 van voornoemde conclusie van advocaat-generaal L. Medina is aangegeven dat nationale rechterlijke instanties in civiele zaken zoals het hoofdgeding krachtens richtlijn 93/13 weliswaar contractuele bedingen op basis van benchmarks als de WIBOR mogen beoordelen maar dat zij geen onderzoek mogen uitvoeren naar de methodologie voor de vaststelling van dergelijke benchmarks, aangezien een dergelijk onderzoek niet binnen de werkingssfeer van richtlijn 93/13 valt. Bovendien is bij verordening 2016/1011 een specifieke onafhankelijke klachtenprocedure ingevoerd teneinde belanghebbenden, met inbegrip van consumenten, een specifieke administratieve weg te bieden om een klachtenprocedure in te leiden indien zij betwijfelen of de benchmark in overeenstemming met de relevante bepalingen van het nationale recht en/of het Unierecht is vastgesteld. Zoals de Commissie heeft opgemerkt, zou de mogelijkheid voor de nationale civiele rechter om de methodologie voor de vaststelling van de cruciale benchmark te toetsen aan de hand van een beoordeling van het oneerlijke karakter van een contractueel beding in de zin van richtlijn 93/13, afbreuk doen aan het door de Uniewetgever krachtens verordening 2016/1011 ingevoerde specifieke systeem voor het beheer van cruciale benchmarks. De aangehaalde verordening was van toepassing op de in voornoemde zaak aan de orde zijnde overeenkomst, die is gesloten op 1 augustus 2019.
- 24 Los van het feit dat de LIBOR en de EURIBOR worden gemanipuleerd door de banken, wat is aangetoond in het kader van de respectieve strafrechtelijke en bestuurlijke procedures (in het geval van de WIBOR is de verwijzende rechter er niet van op de hoogte dat een dergelijke manipulatie is aangetoond) [zij opgemerkt] dat de wijze waarop elk van de tarieven is vastgesteld ertoe heeft geleid dat deze gevoelig zijn voor manipulatie. Ze werden [namelijk] berekend op basis van het rekenkundige gemiddelde van de noteringen van een bankconsortium, na afwijzing van de uitschieters. De inputgegevens waren derhalve louter gebaseerd op verklaringen van banken en niet op daadwerkelijk verrichte transacties.

- 25 Gewezen zij op een zeker verschil tussen enerzijds de WIBOR en anderzijds de LIBOR en de EURIBOR. Wat betreft de LIBOR en de EURIBOR hadden de genoemde verklaringen geen formele gevolgen, terwijl de betreffende transacties in het geval van de WIBOR in overeenstemming met de punten 5.2 tot en met 5.4 van het reglement inzake de vaststelling (*fixing*) van de benchmark onder de aangegeven voorwaarden moesten worden verricht. Naar het oordeel van de verwijzende rechter sloot deze verplichting het risico van manipulatie evenwel niet uit. In de eerste plaats was de werkingssfeer van deze verplichting aanzienlijk beperkt, zowel in de tijd (gedurende maximaal 15 minuten) als wat betreft het betreffende volume (tot 30 miljoen PLN). In de tweede plaats bood deze verplichting geen zekerheid tegen het gezamenlijke optreden van het merendeel van en, a fortiori, van alle banken die deel uitmaakten van de WIBOR-panels. In de derde plaats zouden de mogelijke kosten in verband met de [verplichte] toetreding tot [welomschreven] transacties de banken er niet van hebben weerhouden om [alsnog] te proberen om de benchmark te manipuleren indien dat nog meer winst zou hebben opgeleverd. In de vierde plaats kon het mechanisme van de verplichting om transacties te verrichten tegen de aangegeven voorwaarden slechts een mogelijke belemmering van te laag gestelde maar niet van te hoog gestelde WIBOR-tarieven vormen. Geen enkele contractpartij is namelijk bereid om een deposito tegen een buitensporig hoog tarief te aanvaarden. Zoals terecht wordt opgemerkt in de literatuur is zelfs de veronderstelling dat een bank die in het kader van een vaststellingspanel bepaalde waarden doorgeeft zich er hypothetisch toe verplicht om de transactie te verrichten onder de aangegeven voorwaarden derhalve geen voldoende controlemechanisme wanneer als het ware van tevoren reeds bekend is dat andere banken in het geheel niet in dergelijke transacties geïnteresseerd zijn.⁵ Derhalve rijst de vraag of een op een benchmark gebaseerd contractueel beding in een hypothecaire kredietovereenkomst met een variabele rentevoet moet worden geacht oneerlijk te zijn in de zin van artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13 op grond dat een dergelijke benchmark vatbaar is voor manipulatie door de banken. Voor het geval dat deze vraag bevestigend wordt beantwoord wenst de verwijzende rechter te vernemen of het enkele feit dat een benchmark hypothetisch gezien vatbaar is voor manipulatie volstaat om ervan uit te gaan dat een daarop gebaseerd contractueel beding oneerlijk is dan wel of moet worden aangetoond dat de benchmark op het tijdstip van uitvoering van de overeenkomst daadwerkelijk is gemanipuleerd en dat deze manipulatie voor de consument tot verliezen heeft geleid.
- 26 De verwijzende rechter houdt er rekening mee dat het Hof bij herhaling heeft benadrukt dat bij de beoordeling van het oneerlijke karakter van een contractueel beding moet worden onderzocht of de verkoper er, door op eerlijke en billijke wijze te onderhandelen met de consument, redelijkerwijs van kon uitgaan dat deze laatste een dergelijk beding zou aanvaarden indien daarover afzonderlijk was onderhandeld. Op het eerste gezicht is het moeilijk voorstelbaar dat een

⁵ Zie Dawid Rogoziński, *Klauzula oparta na WIBOR a unieważnienie umowy kredytu*, WKP 2023, hoofdstuk 3, deel 3.

consument willens en wetens aanvaardt dat het bedrag van zijn maandelijkse aflossingen afhankelijk is van een benchmark die door de banken kan worden gemanipuleerd. Anderzijds kan het risico van een dergelijke manipulatie evenwel niet volledig worden uitgesloten, aangezien het beginsel van contractvrijheid de marktdeelnemers de mogelijkheid biedt om transacties onder om het even welke voorwaarden te verrichten. Ook in het geval van referentietarieven die zijn gebaseerd op daadwerkelijke transacties (zoals de WIRON en de SARON) wordt het risico van manipulatie niet weggenomen. Dergelijke manipulaties komen op de kapitaalmarkt daadwerkelijk voor en vormen in dat verband het voorwerp van bepalingen van het Unierecht.⁶ Bovendien staan de bepalingen van verordening 2016/1011 niet in de weg aan een situatie waarin de voor een benchmark gehanteerde inputgegevens noteringen zijn (artikel 11, lid 1). In bepaalde omstandigheden wordt deze wijze van benchmarkvaststelling derhalve door de Uniewetgever aanvaard.

- 27 Een opvatting in de literatuur is dat er geen rechtsgrondslag bestaat om aan te nemen dat een in een kredietovereenkomst opgenomen contractueel beding waarin wordt verwezen naar een manipuleerbare benchmark oneerlijk is. Indien de benchmark daadwerkelijk is gemanipuleerd, kan de consument [namelijk] aanspraak maken op schadevergoeding op grond dat de overeenkomst onjuist is uitgevoerd (artikel 471 k.c.), dat inbreuk is gemaakt op het recht (artikel 415 k.c.) of dat oneerlijke handelspraktijken in de zin van richtlijn 2005/29⁷ zijn gehanteerd. Bovendien volstaat de vaststelling dat de WIBOR een onvolmaakte benchmark is niet om te concluderen dat variabele rentemechanismen die op een dergelijke benchmark zijn gebaseerd inherent oneerlijk zijn, inbreuk maken op wat betaamt in het maatschappelijke verkeer en de belangen van de consument ernstig schaden. Indien blijkt dat deze tekorten in gelijke mate of soortgelijke zin gevolgen hebben voor beide partijen, dat ze [ook] voor de bank aanzienlijke risico's inhouden en dat ze er niet toe leiden dat de bank de consument er bij de uitvoering van de overeenkomst toe kan brengen om in te stemmen met gemanipuleerde resultaten, kan namelijk moeilijk worden aangenomen dat is voldaan aan de voorwaarden om een contractueel beding als oneerlijk aan te merken.⁸

⁶ Artikelen 12 tot en met 16 van verordening (EU) nr. 596/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende marktmisbruik (verordening marktmisbruik) en houdende intrekking van richtlijn 2003/6/EG van het Europees Parlement en de Raad en richtlijnen 2003/124, 2003/125/EG en 2004/72/EG van de Commissie.

⁷ Richtlijn 2005/29/EG van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2005 betreffende oneerlijke handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt en tot wijziging van richtlijn 84/450/EEG van de Raad, richtlijnen 97/7/EG, 98/27/EG en 2002/65/EG van het Europees Parlement en de Raad en van verordening (EG) nr. 2006/2004 van het Europees Parlement en de Raad („richtlijn oneerlijke handelspraktijken”)

⁸ Zie Dawid Rogoziński, Klauzula oparta na WIBOR a unieważnienie umowy kredytu, WKP 2023, hoofdstuk 3, deel 3.

- 28 Vervolgens moet worden verduidelijkt of een contractueel beding als oneerlijk kan worden aangemerkt op de enkele grond dat het verwijst naar een benchmark als de LIBOR en de WIBOR. Geen van deze benchmarks is namelijk gedefinieerd in het nationale recht of in het Unierecht. De definities en de wijze van vaststelling ervan zijn vastgesteld in de interne reglementen van verenigingen die zijn opgericht door banken of bankmedewerkers. Tegelijkertijd stond de wijze waarop de benchmarks vóór 1 januari 2018 werden ontwikkeld niet onder toezicht van een overheidsorgaan. Derhalve rijst de vraag of een beding waarin wordt verwezen naar de LIBOR of de WIBOR in een dergelijke situatie kan worden geacht oneerlijk te zijn op grond dat het contractuele evenwicht tussen de partijen daardoor aanzienlijk wordt verstoord.
- 29 Ten slotte rijst de vraag of een contractueel beding waarin wordt verwezen naar de LIBOR of de WIBOR kan worden geacht oneerlijk te zijn op grond dat deze benchmarks mogelijkwerijs niet de werkelijke financieringskosten van het krediet weerspiegelen. Thans hebben de banken hun activiteiten op de interbancaire markt in aanzienlijke mate afgebouwd en worden de door banken verstrekte kredieten gefinancierd met geld dat grotendeels afkomstig is van klantdeposito's. Nu de bank in staat was om voor de verstrekking van een hypothecair krediet geld aan te trekken tegen aanzienlijk lagere kosten dan die welke gepaard gaan met de LIBOR of de WIBOR, was de op de kredietovereenkomst gemaakte winst van de bank derhalve veel hoger dan wat volgt uit de rentemarge. Ook in de literatuur wordt erop gewezen dat „een benchmark die gebaseerd is op een breed spectrum van deposito-transacties een betere weerspiegeling is van de werkelijke financieringskosten van banken en daardoor een representatieve maatstaf is voor de marginale kosten van het geld in de banksector”. De vraag luidt of het feit dat de bank een dergelijke situatie heeft veroorzaakt kan worden geacht een wezenlijke verstoring van het contractuele evenwicht tussen de partijen ten nadele van de consument te vormen, wat een grond is om een contractueel beding waarin wordt verwezen naar de LIBOR of de WIBOR als oneerlijk aan te merken.
- 30 Anderzijds wordt in de literatuur aangevoerd dat het feit dat in het kader van een benchmark geen rekening wordt gehouden met de werkelijke kosten van de kredietfinanciering niet kan dienen als grondslag om een contractueel beding waarin naar een dergelijke benchmark wordt verwezen als oneerlijk aan te merken. Uit hoofde van de kredietovereenkomst is de bank namelijk alleen gehouden om geld beschikbaar te stellen. De wijze waarop de bank haar eigen verplichtingen financiert, valt buiten het uit de kredietovereenkomst voortvloeiende rechtsverband, zoals ook de financieringsbron van de kredietnemer voor de aflossing van de krediettermijnen buiten dit verband valt.⁹ Ook in de literatuur wordt erop gewezen dat er geen grond is voor de bewering dat de enige

⁹ Zie Dawid Rogoziński, *Klauzula oparta na WIBOR a unieważnienie umowy kredytu*, WKP 2023, hoofdstuk 3, deel 3.

toegestane functie van de WIBOR erin bestaat de door de bank gemaakte kosten voor de financiering van het krediet in de fase van de uitkering ervan te dekken.¹⁰

¹⁰ Zie uitspraak van de Sąd Okręgowy w Warszawie van 23 oktober 2023, XXV C 192/23.